

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE

021

KISWAHILI

(Kwa watahiniwa walioko na wasiokuwa Shuleni)

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2007

Maelekezo

1. Karatasi hii inasehemu A, B, C, D na E zenye jumla ya maswali **tisa (9)**
2. Jibu maswali Matano ukichagua swali moja kutoka sehemu A,B, C na D, na maswali **mawili** kutoka sehem E, Swali la 12 ni la lazima.
3. Zingatia maelekezo ya kila swali.

maktaba.tetea.org

1. Soma kifungu Cha habari kifuatacho kisha jibu maswali yanayofuata:

Nisubiri! Nisubiri nini? Sikupewa talaka. Nilitelekezwa. Jani linapeperushwa lakini hakuna mkono wowote unaothubutu kuliokota, kama vile ambavyo angesema nyanya yangu.

Hata hivyo niliishi. Niliyajua matatizo ya usafiri yaliyokuwepo. Wanangu walikwenda shuleni kwa taabu lakini walivumilia na kuchekelea. Siku moja nikamsikia dada akiwashauri. "Hasa! Msimwambie mama jinsi watu wanavyobanana kwenye magari wakati wa kwenda na kurudi kazini".

Nililia kwa furaha iliyochanganyika na huzuni. Nilifurahi kwa vile nilipendwa na wanangu na nilihuzunika kwa vile sikuwa na uwezo wa kuikabili hali halisi iliyokuwepo. Kwa hiyo nilikueleza bila kukuficha hali hiyo ya kuhuzunisha ya maisha yetu. Wakati ambapo bibi mama-mkwe alikuwa akizitembelea pembe zote za mji akitumia gari la Modu, na Binetuu alikuwa akitamba katika barabara zote akiendesha gari la aina ya Alfa Romeo, mara jekundu mara jeupe.

Sitasahau kamwe jamala uliyonifanyia wewe, dada yangu. Wala sitasahau kamwe furaha na mshangao nilioupata wakati ambapo muuzaji wa magari ya aina ya Fiat aliponiita na kuniambia nichague gari nililotaka, na kwamba wewe ungegharimia kila kitu. Wanangu walishangilia kwa furaha walipotambua kwamba mahangaiko yao yalikuwa karibu kumalizika, mahangaiko wayapatayo wanafunzi wengi sana kila siku.

Katika urafiki, mna upendo mkuu usiojulikana. Huwa unakomaa wakati wa matatizo. Lakini ukali uliozidi mno huu upendo. Urafiki hukaa imara katika nyakati zinazochosha na kuudhi na kuwatenganisha waliooana. Ama kwa hakika katika urafiki mna upendo uliolenga juu kabisa kusikojulikana. Wewe sonara ulijinyima na ukaweza kunisaidia wakati wa dhiki.

Nikajifunza kuendesha na nikautawala woga wangu. Hii nafasi ndogo iliyoko kati ya usukani na kiti cha mbele ikawa yangu. Ninapokanyaga klachi mwendo unaongezeka. Nikikanyaga breki mwendo unapungua, na ninapotaka kwenda kasi nakanyaga akselereta. Nilijivunia akselereta. Nilipoikanyaga kidogo tu gari ilichanganya mwendo mkali. Miguu yangu ikajifunza kuchezecheza juu ya hizo pedali. Wakati nilipokuwa nimekata tamaa kabisa nilikuwa najisemea mwenyewe: "Kwa nini Binetuu aendeshe gari na siyo mimi? Tena niliwaza." Nisimdanganye Aisatu! Niliishinda hiyo vita ya mishipa ya fahamu na ya kujishinda binafsi. Niliipata leseni ya kuendesha na nilikufahamisha.

Nilikueleza, na sasa je? Wanangu wakiwa wamestarehe kwenye kiti cha nyuma ya gari yangu aina ya Fiat 125, rangi ya maziwa, ambayo uliniletea wanaweza kumwangukia kwa dharau yule mke mwenzangu.

Maswali na Majibu:

(i) Mwandishi wa habari hii ana matatizo ya:

A. kupewa talaka na mumewe

B. umaskini uliokithiri

C. kutelekezwa na mumewe

D. kutokuwa na usafiri

E. kuwa na watoto wengi

Jibu: C - kutelekezwa na mumewe

(ii) Binetuu ni:

- A. rafiki yake mwandishi
- B. bibi mkwe wake mwandishi
- C. mke mwenzie mwandishi
- D. hawana uhusiano wowote
- E. jirani wa mwandishi

Jibu: C - mke mwenzie mwandishi

(iii) Mwandishi anaposema “katika urafiki mna upendo mkuu ... unakomaa wakati wa matatizo,” anamaanisha kuwa:

- A. akufaaye kwa dhiki ndiye rafiki wa kweli
- B. rafiki wa kweli ni yule anayekupenda wakati wa dhiki tu
- C. kila shetani na mbuyu wake
- D. huruma ya kweli inapatikana wakati wa dhiki
- E. rafiki ni yule mwenye upendo wa chati

Jibu: A - akufaaye kwa dhiki ndiye rafiki wa kweli

(iv) Nyanya kama lilivyotumiwa na mwandishi maana yake ni:

- A. tunda linaloungwa kwenye mboga
- B. rafiki mzee
- C. mama wa mzazi wako
- D. ajuza
- E. yote si kweli

Jibu: C - mama wa mzazi wako

(v) Kulingana na habari hii kuna vitu vitatu muhimu vinavyotumika wakati wa kuendesha gari. Navyo ni:

- A. Usukani, breki na klachi
- B. Kiti cha dereva, klachi na akselereta
- C. Pedali, klachi na breki
- D. Klachi, akselereta na breki
- E. Akselereta na breki

Jibu: D - Klachi, akselereta na breki

(vi) Neno “jamala” kama ilivyotumiwa na mwandishi linamaanisha:

- A. wema wako
- B. juhudi zako
- C. rehema zako
- D. upendo wako
- E. upole wako

Jibu: A - wema wako

(vii) Kulingana na habari hii Modu ni:

- A. jina la mume wa mwandishi
- B. aina ya gari
- C. halijulikani maana yake
- D. majibu yote si kweli
- E. ni rafiki wa sonara

Jibu: B - aina ya gari

(viii) Rafiki yake mwandishi kazi yake ni:

- A. sonara
- B. mfanyabiashara
- C. muuza magari
- D. afisa
- E. dereva

Jibu: A - sonara

(ix) Sifa za watoto wa mwandishi kulingana na habari hii ni:

- A. wenye upendo, huruma, wavumilivu na wapole
- B. wavumilivu na wenye furaha wakati wote
- C. wakaidi na wanaocheke ovyo
- D. wakaidi kwa majirani na marafiki
- E. sifa zote hizo wanazo

Jibu: A - wenye upendo, huruma, wavumilivu na wapole

(x) Mwandishi anazungumzia matatizo yanayowakumba wanawake:

- A. katika jamii
- B. wasio na upendo
- C. waliotelekezwa na waume zao
- D. walioachiwa watoto kuwalea peke yao
- E. wote wenye ndoa

Jibu: C - waliotelekezwa na waume zao

2. Soma kifungu cha habari kifuatacho kisha andika ufupisho wa maneno 60 kuhusu habari hiyo.

Vijana popote duniani ni tegemeo la taifa. Kupuuza malezi ya vijana ni sawa na kupuuza uhai wa taifa. Leo hii tukitazama mwelekeo wa malezi ya watoto wetu, ipo hali ya kutatanisha sana. Sasa hivi malezi ya watoto hasa katika jumuiya yetu hapa Tanzania, yamekuwa na ugumu wa pekee.

Baadhi ya vijana wetu wamejiingiza katika mambo ya aibu, mfano ulevi, uvutaji bangi, mambo ya ngono na vitendo vingine viovu. Sasa hivi baadhi yao hawana aibu tena na wanayumba maishani. Wengine wanapenda maisha ya starehe, njia za kujipatia mali haraka haraka na mengine mengi ya kusikitisha.

Tukumbuke kwamba hawa ndio wataiongoza nchi wakati wazee wao watakapomaliza muda wao wa kuishi hapa duniani. Lakini hebu tujiulize swali moja. Ni nani alaumiwe? Je tuwalaumu watoto? Tuwalaumu wazazi au nani?

UFUPISHO:

Mambo ya burudani yalikuwepo tangu zamani lakini yalikuwa na mipaka yake. Mathalani ilikuwa ni mwiko kwa vijana wa kike kutembea peke yao, walitembea katika vikundi.

Tendo la kuzaa nje ya ndoa lilikuwa likilaumiwa vikali na ilikuwa ni aibu kwa binti yeyote kukumbwa na balaa kama hilo.

Ufupisho wa maneno 60:

Vijana ni tegemeo la taifa, lakini malezi yao yamekuwa changamoto. Baadhi wanajihusisha na ulevi, bangi, na maisha ya starehe. Hali hii inatishia mustakabali wa taifa. Zamani burudani zilikuwa na mipaka, na kuzaa nje ya ndoa kulilaumiwa. Wazazi na jamii wanapaswa kuzingatia malezi bora ili kujenga kizazi chenye maadili.

3. Chagua kifungu cha maneno kutoka orodha B kinachotoa maelezo sahihi ya maneno/neno katika orodha A.

Orodha A

(i) Nyanya - I Nomino

(ii) a, e, i, o, u - A Irabu

(iii) Starehe - B Shina

(iv) Angewahi angenikuta - F Sentensi shurutia

(v) Idadi ya fonimu za Kiswahili - G Thelathini

4. Katika kila moja ya sentensi zifuatazo oneshwa kosa la kisarufi kisha andika sentensi hiyo kwa usahihi.

(a) Kiboko kinaogelea.

Kosa: Kiboko ni mnyama wa umoja, lakini viambishi vya wingi vimetumika.

Sentensi sahihi: Kiboko anaogelea.

(b) Arusi ya kaka yenu zitakuwa Disemba 2006.

Kosa: Nomino "arusi" ni ya umoja lakini prediketa imetumika kwa wingi.

Sentensi sahihi: Arusi ya kaka yenu itakuwa Disemba 2006.

(c) Mwaka huu mvua zinanyesha sana.

Kosa: Nomino "mvua" ni ya umoja lakini prediketa imetumika kwa wingi.

Sentensi sahihi: Mwaka huu mvua inanyesha sana.

(d) Tafadhali nikope shilingi elfu kumi nitakurudishia kesho.

Kosa: Neno "nikope" ni kosa, inapaswa kuwa "nikopeshe."

Sentensi sahihi: Tafadhali nikopeshe shilingi elfu kumi nitakurudishia kesho.

5. Andika insha yenye maneno mia moja (100) kuhusu moja ya mada zifuatazo.

Upimaji wa virusi vya Ukimwi

Upimaji wa virusi vya Ukimwi ni hatua muhimu katika mapambano dhidi ya maambukizi ya ugonjwa huu. Kupima virusi humsaidia mtu kujua hali yake ya afya na kufanya maamuzi sahihi kuhusu maisha yake. Kila mtu anapaswa kupima mara kwa mara, hasa wale walio kwenye hatari kubwa ya maambukizi.

Upimaji pia husaidia kugundua maambukizi mapema, jambo ambalo linawezesha kuanza matibabu ya mapema na kupunguza madhara ya ugonjwa. Serikali na taasisi mbalimbali zimeanzisha vituo vya upimaji vilivyopo karibu na jamii. Kupima ni njia bora ya kulinda afya yako na ya wengine.

6. Tunga tungo yenye vipashio vifuatavyo.

(a) Nomino + Kishazi tegemezi + Prediketa + Shamirisho

Mfano: Mtoto aliyelala amelala kitandani.

(b) Kiima hapa + Prediketa + Chagizo

Mfano: Hapa palikuwa na nyumba nzuri.

(c) Kirai nomino + Kishazi huru + Kishazi tegemezi

Mfano: Nyumba kubwa imejengwa na fundi aliyepata mafunzo bora.

7. Eleza dhima ya kiambishi “ni” kilichopigiwa mstari katika sentensi zifuatazo:

(a) Alinisaidia.

Dhima: Kiambishi "ni" kinaonyesha nafsi ya kwanza umoja (mimi) kama mtendewa.

(b) Wajumbe wapo mkutanoni.

Dhima: Kiambishi "ni" kinaonyesha mahali ambapo wajumbe wapo(kielezi)

(c) Wakubalieni.

Dhima: Kiambishi "ni" kinaonyesha hali ya kauli ya kurejesha mtendwa.

(d) Yeye ni mvivu.

Dhima: Kiambishi "ni" kinaonyesha kiambatanishi cha kielezi kinachojenga sentensi ya kuelezea tabia au sifa.

(e) Nina kalamu.

Dhima: Kiambishi "ni" kinaonyesha nafsi ya kwanza umoja (mimi) kama mtenda.

8. Bainisha kauli tano za vitenzi na kila kauli itungie sentensi moja.

(i) Kauli ya kutendwa

- Mfano: Mtoto amechezwa na kaka yake.

(ii) Kauli ya kutendesha

- Mfano: Baba amewapikisha watoto chakula.

(iii) Kauli ya kutendeka

- Mfano: Mlango umefungika baada ya mvua kubwa.

(iv) Kauli ya kutendana

- Mfano: Wanafunzi wanapigana darasani.

(v) Kauli ya kujifanyia

- Mfano: Nimejipikia chakula cha jioni leo.

9. Kwa kutumia mifano ya sentensi eleza dhima tano za mofimu “ku”.

(i) Kiwakilishi cha wakati usio halisi (hali timilifu ya kawaida)

- Mfano: Tunakwenda sokoni.

(ii) Kuonyesha hali ya kutenda

- Mfano: Kulima ni kazi ngumu.

(iii) Kiwakilishi cha kuendeleza tendo

- Mfano: Anaendelea kusoma vitabu kila siku.

(iv) Kiwakilishi cha njia au namna

- Mfano: Walipita kuendesha kwa haraka.

(v) Kiwakilishi cha kuonyesha wazo au dhana

- Mfano: Kupata elimu ni muhimu kwa kila mtoto.

10. Wakati wa ukoloni, Kiswahili kilienea zaidi Tanzania kuliko Kenya na Uganda. Taja sababu tano zilizosababisha hali hiyo.

(i) Makao Makuu ya Ukoloni wa Kijerumani

Makao makuu ya ukoloni wa Kijerumani yalikuwa Tanzania, hasa Dar es Salaam, ambapo Kiswahili kilitumika sana kama lugha ya utawala na mawasiliano.

(ii) Wajerumani walihimiza matumizi ya Kiswahili

Wajerumani walifanya Kiswahili kuwa lugha rasmi ya utawala na elimu ya msingi, jambo ambalo liliimarisha ueneaji wake nchini Tanzania.

(iii) Miji Mikubwa ya Kibiashara

Miji kama Zanzibar, Bagamoyo, na Kilwa ilikuwa vituo vikubwa vya biashara ambapo Kiswahili kilitumika sana kama lugha ya mawasiliano.

(iv) Ushirikiano wa Kikanda

Tanzania ilikuwa na mwingiliano mkubwa wa kitamaduni na kibiashara na nchi jirani, hasa kupitia Zanzibar, hali iliyosaidia kueneza Kiswahili.

(v) Uwepo wa Wamisionari

Wamisionari walitumia Kiswahili kufundisha dini na kusambaza elimu ya msingi, hali iliyochangia lugha hiyo kuenea zaidi nchini Tanzania.

11. Fafanua fani na maudhui ya methali zifuatazo:

(a) Mgaagaa na upwa hali wali mkavu

Fani: Methali hii hutumia taswira ya mtu anayejitahidi kutafuta chakula pwani (upwa) ili kuonyesha umuhimu wa bidii katika maisha. Imejengwa kwa muundo wa tamathali ya semi inayobeba mfanano wa hali halisi.

Maudhui: Methali hii inahimiza bidii na juhudi katika maisha, kwani mtu anayejitahidi hatakosha matokeo mazuri.

(b) Asiyesikia la mkuu huvunjika guu

Fani: Methali hii hutumia taswira ya kuanguka au kuvunjika guu kama adhabu ya kutotii. Muundo wake ni rahisi, wenye maana ya moja kwa moja.

Maudhui: Inatoa onyo kuhusu athari za kutotii ushauri wa wenye hekima au wakuu. Inasisitiza umuhimu wa kusikiliza na kufuata maelekezo.

(c) Mchumia juani hulia kivulini

Fani: Methali hii hutumia picha ya jua na kivuli kuonyesha juhudi na matunda yake. Hii ni lugha ya picha inayojenga mfanano wa hali halisi ya maisha.

Maudhui: Methali inasisitiza kwamba matunda ya kazi ngumu huwa furaha na faraja baadaye. Bidii hulipa.

(d) Kipenda roho hula nyama mbichi

Fani: Methali hii hutumia taswira ya upendo uliopitiliza hadi mtu yuko tayari kufanya mambo yasiyo ya kawaida, kama kula nyama mbichi.

Maudhui: Inazungumzia nguvu ya upendo, ikionyesha kwamba mtu anaweza kufanya chochote kwa ajili ya upendo, hata ikiwa ni kinyume na mazoea.

(e) Haba na haba hujaza kibaba

Fani: Methali hii hutumia taswira ya kibaba, kipimo cha kitamaduni, kuonyesha umuhimu wa kuvumilia na kuchukua hatua ndogo ndogo.

Maudhui: Methali inahimiza uvumilivu na subira, ikionyesha kwamba hatua ndogo ndogo hupelekea mafanikio makubwa.

12. “Matendo yasiyo na utu hujadiliwa na wasanii”. Thibitisha kauli hii kwa kutumia riwaya mbili (2) kati ya hizo zilizoordheshwa.

Katika diwani ya "Malenga Wapya" iliyohaririwa na Taasisi ya Kiswahili na Lugha za Kigeni (TAKILUKI), washairi wameangazia maovu mbalimbali katika jamii. Moja ya maovu hayo ni uongozi mbaya, ambapo viongozi wanashindwa kutekeleza majukumu yao ipasavyo. Katika shairi la "Puuzo", mwandishi anaeleza jinsi viongozi wanavyopuuza shida za wananchi na kutojali mahitaji yao. Hali hii inaathiri maendeleo ya jamii na kusababisha wananchi kukosa imani na viongozi wao.

Pia, diwani hii inazungumzia suala la matabaka katika jamii. Katika shairi la "Punda", mwandishi anaonyesha jinsi tabaka la chini linavyonyonywa na kugandamizwa na tabaka la juu. Hii inaonyesha ukosefu wa usawa na haki katika jamii, ambapo wenye nacho wanazidi kuneemeka huku wasio nacho wakizidi kuteseka. Mwandishi anatoa wito wa kupinga unyonyaji na kudai usawa katika jamii.

Aidha, suala la ukombozi wa mwanamke limejadiliwa kwa kina. Katika shairi la "Kifungo", mwandishi anaeleza jinsi wanawake wanavyokandamizwa na mila na desturi kandamizi zinazowazuia kupata haki zao. Anatoa wito kwa wanawake kujikomboa na kuvunja minyororo ya unyanyasaji ili waweze kushiriki kikamilifu katika maendeleo ya jamii.

Katika diwani ya "Mashairi ya Chekacheka" ya T.A. Mvungi, mwandishi anachambua maovu kama vile ubinafsi na tamaa. Katika shairi "Tamaa Mbaya", mwandishi anaeleza jinsi watu wanavyokosa utu na kujali maslahi yao binafsi, hali inayosababisha migogoro na kudhoofisha mshikamano wa kijamii. Anatoa onyo kuhusu athari za tamaa na ubinafsi katika jamii.

Pia, diwani hii inazungumzia mmomonyoko wa maadili. Katika shairi "Maadili Yamepotea", mwandishi anaonyesha jinsi maadili mema yanavyozorota, na kusababisha ongezeko la uhalifu na mmomonyoko wa maadili katika jamii. Anatoa wito wa kurejea kwenye maadili mema ili kujenga jamii yenye nidhamu na heshima.

Aidha, mwandishi anazungumzia suala la unyanyasaji wa kijinsia. Katika shairi "Kilio cha Mwanamke", anaeleza mateso wanayopitia wanawake kutokana na mfumo dume na unyanyasaji wa kijinsia. Anatoa wito wa kukomesha unyanyasaji huo na kuhakikisha usawa wa kijinsia katika jamii.

Kwa ujumla, diwani hizi mbili zinaonyesha jinsi washairi wanavyotumia kazi zao kufichua maovu katika jamii na kutoa wito wa mabadiliko chanya.

13. “Matendo yasiyo na utu hujadiliwa na wasanii”. Thibitisha kauli hii kwa kutumia riwaya mbili (2) kati ya hizo zilizoordheshwa.

Katika riwaya ya "Takadini" iliyoandikwa na Ben Hanson, mwandishi anachunguza matendo yasiyo na utu katika jamii.

Kwanza, mwandishi anaonyesha jinsi jamii inavyomnyanyapaa Takadini kwa sababu ya ulemavu wake wa ngozi (albino). Unyanyapaa huu unadhihirisha ukosefu wa utu na ubaguzi uliopo katika jamii dhidi ya watu wenye ulemavu au tofauti za kimaumbile.

Pili, mwandishi anazungumzia suala la imani potofu ambapo Takadini anatuhumiwa kuwa na mikosi na kuhusishwa na ushirikina. Hii inaonyesha jinsi jamii inavyokosa utu kwa kuamini na kuendeleza imani zisizo na msingi, ambazo husababisha madhara kwa watu wasio na hatia.

Tatu, mwandishi anaonyesha ukosefu wa utu kupitia tabia ya familia ya Takadini kumtelekeza na kutompa msaada wowote. Familia inamwona kama mzigo na inashindwa kumjali, jambo linalodhihirisha ukosefu wa upendo na mshikamano wa kifamilia.

Katika riwaya ya "Joka la Mdimu" iliyoandikwa na A.J. Safari, mwandishi pia anachunguza matendo yasiyo na utu katika jamii.

Kwanza, mwandishi anaonyesha jinsi viongozi wa kisiasa wanavyotumia madaraka yao vibaya kwa kujihusisha na vitendo vya rushwa na ufasadi. Hii inaonyesha ukosefu wa utu na uwajibikaji miongoni mwa viongozi, ambao wanapaswa kuwa mfano bora kwa jamii.

Pili, mwandishi anazungumzia suala la unyanyasaji wa kijinsia ambapo wanawake wanatendewa vibaya na kunyimwa haki zao za msingi. Hii inaonyesha jinsi jamii inavyokosa utu kwa kushindwa kuheshimu na kulinda haki za wanawake.

Tatu, mwandishi anaonyesha ukosefu wa utu kupitia tabia ya watu wenye uwezo wa kifedha kuwanyanyasa na kuwaonea wale wasio na uwezo. Hii inaonyesha jinsi jamii inavyokosa huruma na mshikamano, na badala yake inakuza ubinafsi na unyonyaji.

Kwa ujumla, riwaya hizi mbili zinaonyesha jinsi matendo yasiyo na utu yanavyodhuru jamii na umuhimu wa kurekebisha mienendo hiyo ili kujenga jamii yenye haki na usawa.

14. Kwa kutumia tamthiliya mbili (2) kati ya hizo zilizoandikwa, jadili jinsi kazi za wasanii hao zilivyochangia katika ujenzi wa jamii.

Katika tamthiliya ya "Ngoswe Penzi Kitovu cha Uzembe" iliyoandikwa na E. Semzaba, mwandishi anachangia katika ujenzi wa jamii kwa kuangazia suala la uzembe na athari zake.

Kupitia mhusika mkuu, Ngoswe, mwandishi anaonyesha jinsi uzembe unavyoathiri maendeleo ya mtu binafsi na jamii kwa ujumla. Ngoswe ni mtumishi wa umma ambaye anapuuza majukumu yake kwa kisingizio cha masuala ya mapenzi, hali inayosababisha kudorora kwa huduma na maendeleo. Mwandishi anatoa ujumbe wa umuhimu wa uwajibikaji na nidhamu katika kazi ili kufanikisha maendeleo ya jamii.

Pia, tamthiliya hii inazungumzia suala la matumizi mabaya ya madaraka. Ngoswe anatumia nafasi yake vibaya kwa manufaa binafsi, akijihusisha na vitendo vya rushwa na upendeleo. Mwandishi anakemea tabia hizi na kusisitiza umuhimu wa uadilifu na uwazi katika uongozi na utumishi wa umma. Hii inachangia katika ujenzi wa jamii yenye misingi ya haki na usawa.

Aidha, mwandishi anagusia suala la elimu na uelewa katika jamii. Kupitia wahusika mbalimbali, anaonyesha jinsi ukosefu wa elimu na uelewa unavyoweza kuchangia katika uzembe na maamuzi mabaya. Anatoa wito wa kuwekeza katika elimu na kujielimisha ili kuboresha maisha na kuchangia katika maendeleo ya jamii.

Katika tamthiliya ya "Kilio Chetu" iliyochapishwa na Medical Aid Foundation, mwandishi anachangia katika ujenzi wa jamii kwa kuangazia matatizo ya kijamii kama vile umaskini na ukosefu wa huduma za afya. Tamthiliya inaonyesha jinsi familia zinavyokabiliana na changamoto za kiuchumi na kijamii, na jinsi hali hizi zinavyoathiri maisha yao. Mwandishi anatoa ujumbe wa umuhimu wa mshikamano na ushirikiano katika kukabiliana na changamoto hizi.

Pia, tamthiliya hii inazungumzia suala la haki za binadamu na usawa. Mwandishi anaonyesha jinsi baadhi ya watu wanavyonyimwa haki zao za msingi kutokana na hali zao za kiuchumi au kijamii. Anatoa wito wa kuheshimu haki za binadamu na kuhakikisha usawa kwa wote ili kujenga jamii yenye haki na usawa.

Aidha, mwandishi anagusia suala la afya na umuhimu wa huduma bora za afya. Anaonyesha jinsi ukosefu wa huduma za afya unavyoathiri jamii, hasa wale wasio na uwezo wa kifedha. Anatoa wito wa kuboresha huduma za afya na kuhakikisha zinapatikana kwa wote ili kuboresha ustawi wa jamii.

Kwa ujumla, tamthiliya hizi mbili zinachangia katika ujenzi wa jamii kwa kuangazia masuala muhimu ya kijamii na kutoa ujumbe wa mabadiliko chanya.